

**PROCEDURY POSTĘPOWANIA
W PRZYPADKACH ZAGROŻEŃ**

I. NIEDOSTOSOWANIE SPOŁECZNE:

1. Co to jest niedostosowanie społeczne?

Niedostosowanie społeczne ucznia zagraża bezpieczeństwu innych i wizerunkowi szkoły.

Katalog zachowań uczniów świadczących o niedostosowaniu społecznym przedstawia się następująco:

- 1.1. Manifestowanie przez uczniów zachowań bojowo – demonstracyjnych, np.
  - a/ **systematyczne wagarowanie,**
  - b/ **powtarzające się zachowania utrudniające prowadzenie zajęć przez nauczycieli, np. głośne rozmowy, chodzenie po klasie, śmiechy, wykonywanie dziwnych bądź obraźliwych gestów, chowanie przedmiotów należących do innych uczniów,**
  - c/ palenie papierosów,
  - d/ spożywanie alkoholu na terenie bądź w pobliżu szkoły,
  - e/ zażywanie środków odurzających, nakłanianie innych do ich zażywania, rozpowszechnianie środków odurzających,
  - f/ **uszkadzanie mienia szkolnego, np. rysowanie po ścianach, ławkach szkolnych, wykręcanie kranów, niszczenie urządzeń i drzwi w toaletach, itp.,**
  - g/ **różne formy agresji (fizycznej, psychicznej, słownej) wobec kolegów, nauczycieli, pracowników obsługi,**
  - h/ **straszenie i szantażowanie kolegów.**
- 1.2. Manifestowanie przez uczniów zachowań zahamowania w środowisku:
  - a/ stały brak zaufania do kolegów, nauczycieli i innych osób,
  - b/ brak pewności siebie w sytuacjach nowych, nadmierna ostrożność,
  - c/depresja, apatia,
  - d/ nietypowy dla tego wieku brak energii życiowej,
  - e/ niechęć do nawiązywania kontaktów społecznych (np. współpracy w zespołach, organizacji imprez klasowych),
  - f/ zauważalne wyobcowanie w zespole klasowym.
- 1.3. Manifestowanie przez uczniów postaw i zachowań skrajnie aspołecznych:
  - a/ kradzież przedmiotów należących do innych uczniów, pracowników szkoły lub wyposażenia szkoły, np. włamania wieczorem do pracowni szkolnych celu kradzieży, np. telewizora,
  - b/ wandalizm, tj. uporczywe bezmyślne niszczenie mienia w stopniu uniemożliwiającym jego użytkowanie, np. tłuczenie umywalek, podpalanie plastikowych okien,
  - c/ wymuszenia i rozboje,
  - d/ pobicia prowadzące do ciężkich uszkodzeń ciała.

2. Zadania i obowiązki szkoły w przypadku zagrożenia niedostosowaniem społecznym:

2.1. Dostosowanie organizacji procesu wychowawczego i dydaktycznego szkoły do potrzeb i możliwości uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym:

- a/ zatrudnienie odpowiednich specjalistów w celu wspomagania opieki, wychowania i kształcenia (np. psychologa) po uzyskaniu zgody organu prowadzącego,
- b/ rozpoznawanie potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niedostosowanych społecznie przez nauczycieli i zatrudnionych specjalistów,
- c/ opracowanie i realizowanie przez nauczycieli odpowiednich indywidualnych programów nauczania dla uczniów niedostosowanych społecznie,
- d/ organizowanie procesu resocjalizacji uczniów niedostosowanych lub zagrożonych w ścisłej współpracy ze specjalistami i rodzicami (prawnymi opiekunami).

W sytuacji, gdy szkoła nie zatrudnia specjalistów, korzysta z pomocy poradni psychologiczno-pedagogicznej.

2.2. Organizacja pomocy psychologiczno – pedagogicznej dla uczniów i ich rodziców:

- a/ zatrudnienie pedagoga i psychologa oraz ewentualnie innych specjalistów,
- b/ organizowanie specjalistycznych zajęć dla uczniów, np. terapeutycznych, socjoterapeutycznych, psychoedukacyjnych, itp.,

! Na udział w tego typu zajęciach potrzebna jest pisemna zgoda rodziców (prawnych opiekunów)

- c/organizowanie porad, konsultacji i warsztatów dla uczniów, ich rodziców i nauczycieli,
- d/ włączenie działań z zakresu resocjalizacji uczniów niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem do programu wychowawczego i programu profilaktyki,
- e/ podejmowanie działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych wywołanych przez uczniów niedostosowanych społecznie.

2.3. Współpraca z rodzicami oraz instytucjami powołanymi do przeciwdziałania i zwalczania patologii społecznych, tj. z:

- a/ rodzicami (prawnymi opiekunami ucznia),
- b/ poradniami psychologiczno – pedagogicznymi,
- c/ policją,
- d/ sądem rodzinnym i kuratorem sądowym,
- e/ organem prowadzącym szkołę,

f/ placówkami świadczącymi pomoc specjalistyczną , np. ośrodki szkolno-wychowawcze,

g/ organizacjami pozarządowymi wspierającymi działalność szkół w zakresie rozwiązywania problemów dzieci i młodzieży, np. TPD, ZHP.

2.4. Dokumentowanie reagowania na zagrożenie niedostosowaniem społecznym:

2.4.1. Wychowawca, nauczyciel specjalista (pedagog):

a/ spisane z uczniami i rodzicami kontrakty,

b/ notatki wychowawców o sposobie wywiązywania się uczniów z kontraktów,

c/notatki z rozmów przeprowadzonych z rodzicami (prawnymi opiekunami),

d/ indywidualne programy edukacyjne dla uczniów,

e/ dokumentację działań wychowawczych i profilaktycznych(np. warsztatów, wykładów, inscenizacji i in.) dla grupy lub wszystkich uczniów,

f/ dokumentację oddziaływań profilaktycznych skierowanych do konkretnego ucznia i jego rodziców, np. objęcie ucznia indywidualną terapią, udzielanie porad i konsultacji, organizowanie warsztatów.

2.4.2.: Dyrektor szkoły:

a/ protokoły posiedzeń Rady Pedagogicznej i Rady Rodziców(wystąpienia, wnioski nauczycieli, rodziców),

b/ program wychowawczy i program profilaktyki,

c/ dzienniki zajęć lekcyjnych i specjalistycznych,

d/ indywidualne programy edukacyjne dla uczniów,

f/ dokumentacja oddziaływań profilaktycznych,

g/ notatki z posiedzeń zespołu wychowawczego,

h/ notatki z kontaktów z wychowawcami, rodzicami i instytucjami wspierającymi szkołę w rozwiązywaniu problemów dzieci i młodzieży.

3.2. Procedura postępowania w przypadku spożywania przez ucznia alkoholu bądź zażywania narkotyków lub gdy zachodzi podejrzenie, że na terenie szkoły znajduje się uczeń pod wpływem alkoholu lub środków odurzających:

Krok 1.:

Nauczyciel, który powziął informację o takim zdarzeniu, niezwłocznie informuje o swoich przypuszczeniach wychowawcę (lub dyrektora szkoły – gdy nie ma wychowawcy),

Krok 2.:

Nauczyciel odizolowuje ucznia od reszty grupy, ale ze względu bezpieczeństwa nie pozostawia go samego. Stwarza warunki, w których nie będzie zagrożone życie ani zdrowie ucznia.

Krok 3.:

Nauczyciel / wychowawca niezwłocznie wzywa lekarza (pogotowie ratunkowe) w celu stwierdzenia nietrzeźwości lub odurzenia i ewentualnie udzielenia pomocy medycznej uczniowi.

Krok 4.:

Wychowawca niezwłocznie zawiadamia o powyższym fakcie dyrektora szkoły. Następnie powiadamia rodziców ucznia (np. telefonicznie), których zobowiązuje do niezwłocznego odebrania ucznia ze szkoły. Gdy rodzice lub opiekunowie odmówią odebrania dziecka, odnotowuje ten fakt w notatce z rozmowy, a o pozostawieniu ucznia w szkole bądź o przewiezieniu do placówki służby zdrowia, lub o przekazaniu go do dyspozycji funkcjonariuszy policji – decyduje lekarz po ustaleniu stanu zdrowia w porozumieniu z dyrektorem szkoły (notatka służbowa).

Krok 5.:

Dyrektor szkoły zawiadamia policję, gdy rodzice ucznia będącego pod wpływem alkoholu lub narkotyków, odmawiają przyjscia do szkoły, a uczeń jest agresywny, bądź swoim zachowaniem daje powód do zgorzienia lub zagraża zdrowiu i życiu innych osób.

Krok 6.:

Dyrektor w obecności wychowawcy przeprowadza postępowanie wyjaśniające (o ile stan ucznia na to pozwala) i sporządza z niego notatkę.

Krok 7.:

Dyrektor przedstawia rodzicom sytuację ucznia oraz dotychczasowe ustalenia. Rodzice podejmują decyzję co do dalszego postępowania z uczniem i przejmują nad nim opiekę, potwierdzając ten fakt na piśmie.

Krok 8.:

Dyrektor stosuje karę regulaminową wobec ucznia. Ustala z wychowawcą, rodzicami zasady dalszego postępowania. Sporządza kontrakt, w którym strony zobowiązują się do przestrzegania uzgodnionych zasad. Jeden egzemplarz otrzymuje rodzic, drugi pozostaje w dokumentacji szkolnej.

Krok 9.:

Wychowawca na bieżąco monitoruje wywiązywanie się ucznia i rodziców z postanowień kontraktu, a o swoich obserwacjach na bieżąco informuje dyrektora.

Krok 10.:

Wychowawca przeprowadza zajęcia w swojej klasie na temat szkodliwości zażywania alkoholu i narkotyków. Podejmuje działania promujące zdrowy styl życia.

Krok 11.:

Dyrektor organizuje spotkania uczniów i rodziców z przedstawicielami służby zdrowia, policjantem na temat zdrowotnych i prawnych aspektów spożywania alkoholu i zażywania środków odurzających. Podejmuje działania promujące zdrowy styl życia (zawody i zajęcia sportowe, zajęcia pozalekcyjne).

Krok 12.:

Dyrektor szkoły konsekwentnie zgłasza policji każdy powtarzający się lub nowy przypadek ucznia spożywającego alkohol bądź zażywającego narkotyki.

3.3. Procedura postępowania w przypadku stwierdzenia przemocy fizycznej przez sprawcę powyżej lat 13:

Krok 1.:

Nauczyciel, który stwierdził stosowanie przemocy odizolowuje sprawcę od innych uczniów, nie pozostawiając go jednak samego. Prosi do pomocy inne dorosłe osoby.

Krok 2.:

Nauczyciel ustala, kto został poszkodowany na podstawie obserwacji lub informacji od świadków zdarzenia.

Krok 3.:

Nauczyciel powiadamia o fakcie wychowawcę klasy i dyrektora szkoły.

Krok 4.:

Wychowawca, nauczyciel udziela ofierze przemocy pomocy przedmedycznej, wsparcia psychologicznego.

Krok 5.:

Dyrektor szkoły wzywa kwalifikowaną pomoc medyczną – pogotowie ratunkowe.

Krok 6.:

Wychowawca o zdarzeniu powiadamia rodziców ucznia poszkodowanego. Jednocześnie prosi o niezwłoczne przybycie do szkoły w celu sprawowania dalszej opieki nad dzieckiem.

Krok 7.:

Wychowawca i dyrektor ustalają okoliczności czynu, świadków zdarzenia oraz zabezpieczają wszelkie dowody. Dyrektor wzywa policję. Miejsce zdarzenia i wszelkie przedmioty powinny pozostać nieruszone do czasu przyjazdu policji. Świadkowie powinni złożyć ustne lub pisemne wyjaśnienia.

Krok 8.:

Wychowawca wzywa telefonicznie w trybie pilnym do szkoły rodziców ucznia – sprawcy i przekazuje im informację o zdarzeniu.

Krok 9.:

Dyrektor szkoły w obecności wychowawcy i rodziców zobowiązuje ucznia do zaniechania nagannego zachowania (spisanie kontraktu).

Krok 10.:

Dyrektor stosuje właściwą karę regulaminową wobec ucznia, któremu udowodniono winę (spójne zeznania kilku świadków).

Krok 11.:

Wychowawca przeprowadza zajęcia wychowawcze na temat przeciwdziałania agresji i przemocy. Wspólnie z nauczycielami uczącymi uczniów monitorują zmiany zachowań sprawcy i ofiary.

Krok 12.:

W przypadku poważnego pobicia, rozboju skutkującego znacznym uszczerbkiem na zdrowiu ofiary dyrektor zawiadamia organ prowadzący i organ nadzoru pedagogicznego, a w przypadku, gdy rodzice sprawcy odmawiają współpracy - również sąd rodzinny.

3.4. Procedura postępowania w przypadku ucznia sprawiającego trudności wychowawcze (zachowania utrudniające prowadzenie zajęć, agresja fizyczna, psychiczna i słowna, straszenie i szantażowanie kolegów):

Krok 1.:

Nauczyciel zwraca uczniowi uwagę, zmusza do zaprzestania nagannego zachowania. Wpisuje uwagę do zeszytu klasowego lub dziennika lekcyjnego. O zdarzeniu informuje wychowawcę klasy.

Krok 2.:

Wychowawca przeprowadza rozmowę wyjaśniającą z uczniem i świadkami zdarzenia. Z postępowania sporządza notatkę.

Krok 3.:

Wychowawca powiadamia rodziców ucznia o zaistniałej sytuacji i prosi go o niezwłoczne przybycie do szkoły.

Krok 4.:

Wychowawca przeprowadza rozmowę z uczniem i jego rodzicami. Wzywa ucznia do zaniechania nagannego zachowania. Ustalenie sposobu zadośćuczynienia osobie poszkodowanej. Informuje rodzica o możliwościach pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla ucznia i rodzica. Zawiera kontrakt z uczniem i rodzicami, który podpisuje uczeń, rodzic i wychowawca.

Krok 5.:

Wychowawca przeprowadza zajęcia wychowawcze na dany temat. Wspólnie z nauczycielami monitoruje wywiązywanie się ucznia ze zobowiązań. Informuje dyrektora szkoły o wynikach.

Krok 6.:

Wychowawca w porozumieniu z dyrektorem szkoły organizuje pomoc specjalistyczną uczniowi i jego rodzicom, jeśli zachodzi taka potrzeba.

Krok 7.:

W sytuacji, gdy podjęte środki zaradcze nie przynoszą poprawy zachowania, dyrektor szkoły wymierza uczniowi kolejne regulaminowe kary, a następnie powiadamia sąd rodzinny lub policję.

II. SYTUACJE NIEPRZEWDZIANE

1. Najczęściej występujące nieprzewidziane sytuacje w szkole to:

- a/ uczeń pod wpływem alkoholu lub narkotyków,
- b/ informacja o podłożeniu bomby,
- c/ zalanie,
- d/ niepożądana osoba na terenie szkoły,
- e/ kradzież,
- f/ pobicie,
- g/ śmierć,
- h/ grupowe zatrucie pokarmowe lub wziewne,
- i/ znalezienie na terenie szkoły niezidentyfikowanego przedmiotu,
- j/ zniszczenie dziennika.

2. Czyny karalne (przestępstwa) ścigane z urzędu:

- a/ przestępstwo rozboju (np. kradzież z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia),
- b/ powodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu,
- c/ zakłócenie porządku i spokoju publicznego, np. przez rozpylenie silnej substancji drażniącej na korytarzu szkolnym,
- d/ posiadanie narkotyków,
- e/ kradzieże – niezależnie od wartości skradzionego mienia, i kradzieże z włamaniem,
- f/ przerabianie lub podrabianie dokumentu w celu użycia go za autentyczny lub używanie takiego dokumentu

3. Zadania nauczycieli i dyrektora w zakresie zapobiegania nieprzewidzianym sytuacjom:

3.1. Obowiązki nauczycieli:

- a/ wykonywanie pracy w sposób zgodny z przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy oraz stosowanie się do regulacji wewnętrznych ustalanych przez szkołę,
- b/ rzetelne realizowanie zadań związanych z powierzonym stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą – w tym zadań dotyczących zapewnienia uczniom bezpieczeństwa,

c/ współdziałanie z dyrektorem w wypełnianiu obowiązków dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy,

d/ niezwłoczne powiadamianie dyrektora o zauważonym wypadku albo zagrożeniu życia lub zdrowia oraz ostrzeżenie innych osób przed niebezpieczeństwem,

e/ powiadomienie policji lub prokuratora o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu i podjęcie niezbędnych czynności do czasu ich przybycia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.

3.2. Obowiązki dyrektora:

a/ zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy nauczycielom i pracownikom niepedagogicznym,

b/ zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki uczniom na terenie szkoły oraz podczas zajęć organizowanych poza obiektem szkolnym,

c/ upowszechnianie wśród uczniów wiedzy o bezpieczeństwie i kształtowanie właściwych postaw wobec zagrożeń i sytuacji nadzwyczajnych,

d/ podejmowanie działań interwencyjnych polegających na powiadamianiu rodziców i policji w sytuacjach kryzysowych,

e/ zawiadomienie właściwych instytucji o sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa mających miejsce na terenie szkoły,

f/ zawiadamianie policji i prokuratury o podejrzeniu popełnienia przestępstwa ściganego z urzędu,

g/ podjęcie czynności niecierpiących zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa ściganego z urzędu.

4. O nieprzewidzianej sytuacji stanowiącej zagrożenie należy zawiadomić:

a/ sąd rodzinny lub policję:

- w przypadku demoralizacji nieletniego, popełnienia czynu karalnego przez małoletniego (13 – 17 lat), popełnieniu czynu karalnego ściganego z urzędu przez osobę nieletnią (13 -17 lat)

b/ prokuratora lub policję:

- w przypadku powzięcia informacji o popełnieniu czynu karalnego, tym ściganego z urzędu, przez osobę, która ukończyła 17 lat,

c/ policję w przypadku:

- otrzymania informacji o podłożeniu bomby,

- przebywania na terenie szkoły osoby niepożądaney,

- znalezienia na terenie szkoły niezidentyfikowanego przedmiotu,
- grupowego zatrucia pokarmowego lub wziewnego,

d/ Sanepid, PIP w przypadku:

- grupowego zatrucia pokarmowego lub wziewnego na terenie szkoły,

e/ organ prowadzący i organ sprawujący nadzór pedagogiczny:

- o każdym istotnym zdarzeniu naruszającym bezpieczeństwo uczniów i pracowników szkoły.

Istotne zdarzenie to takie, w wyniku którego zagrożone jest poważnie życie lub zdrowie uczniów i/lub pracowników szkoły, np. informacja o podłożeniu bomby, zbiorowe zatrucie w szkole, rozbój, wymuszenia, pobicie prowadzące do znacznego uszkodzenia ciała, molestowanie, zalanie budynku, ujawnienie na terenie szkoły zażywania, posiadania lub sprzedaży alkoholu, narkotyków lub innych substancji odurzających przez uczniów lub inne osoby.

Zawiadomienie o zaistniałej sytuacji organów, o których mowa w pkt. e/, może być telefoniczne, jednak po opanowaniu sytuacji należy wystosować odpowiednie pisma z opisem zdarzenia oraz podjętych działań.

5. Dokumentowanie działań związanych z zapewnieniem w szkole bezpieczeństwa:

- a/ notatki sporządzone przez osobę interweniującą i świadków zdarzenia,
- b/ wyjaśnienia pisemne uczestników i świadków zdarzenia,
- c/ notatki z rozmów prowadzonych z rodzicami,
- d/spisane porozumienia i kontrakty,
- e/ informacje o zdarzeniu zapisane w protokole rady pedagogicznej,
- f/ protokoły komisji, poświadczenia z wezwania policji i pogotowia ratunkowego.

6. Procedury postępowania w konkretnych sytuacjach zaistnienia nieprzewidzianych zdarzeń w szkole:

6.1. Procedura postępowania w przypadku uzyskania informacji o podłożeniu bomby:

Krok 1.:

Osoba która uzyskała informację o podłożeniu ładunku wybuchowego w szkole powiadamia dyrektora lub osobę go zastępującą niezwłocznie po uzyskaniu wiadomości.

Krok 2.:

Dyrektor szkoły (lub osoba go zastępująca) niezwłocznie powiadamia policję oraz zarządza i nadzoruje ewakuację szkoły, czyli opuszczenie budynku przez wszystkich uczniów i pracowników.

Krok 3.:

Dyrektor podejmuje działania zapewniające bezpieczeństwo uczniom i pracownikom (uczniowie przebywają pod opieką nauczycieli w bezpiecznej odległości od budynku).

Krok 4.:

Dyrektor niezwłocznie informuje organ prowadzący i organ sprawujący nadzór o zdarzeniu i podjętych działaniach.

Krok 5.:

Po uzyskaniu zgody lub na polecenie policji dyrektor wyraża zgodę na powrót uczniów i pracowników do szkoły.

Krok 6.:

Dyrektor we współpracy z wychowawcami podejmuje niezbędne czynności w celu wyjaśnienia zdarzenia (rozmowy z uczniami).

Krok 7.:

Dyrektor we współpracy z funkcjonariuszem policji informuje społeczność szkolną o finalnym rozstrzygnięciu sprawy.

6.2. Procedura postępowania w przypadku zniszczenia dziennika lekcyjnego.

Krok 1.:

Nauczyciel, który stwierdził zniszczenie dziennika lekcyjnego, niezwłocznie powiadamia o tym fakcie dyrektora lub osobę go zastępującą.

Krok 2.:

Dyrektor zarządzeniem wewnętrznym powołuje komisję w celu ustalenia zakresu zniszczeń oraz odtworzenia zapisów dziennika lekcyjnego.

Krok 3.:

Komisja na podstawie zachowanej dokumentacji (np. protokołów z posiedzeń rady pedagogicznej, protokołów z egzaminów klasyfikacyjnych, sprawdzianów) oraz zeznań świadków dokonuje odtworzenia dokumentacji.

Krok 4.:

Komisja sporządza protokół z przebiegu prac, podając w szczególności skład komisji, termin rozpoczęcia i zakończenia prac, opis zniszczonego dokumentu, podstawę na jakiej odtworzono dokument, i załączając zeznania świadków.

Krok 5.:

Dyrektor informuje organ prowadzący i organ nadzoru pedagogicznego o powołaniu komisji i wynikach jej pracy.

Krok 6.:

Informację o powołaniu komisji i wynikach jej pracy dyrektor przekazuje uczniom danej klasy, ich rodzicom i nauczycielom.

Krok 7.:

Dyrektor wymierza kare regulaminową sprawcy, jeśli został wykryty, informując o tym jego rodziców (prawnych opiekunów).

6.3. Procedura postępowania w przypadku stwierdzenia zachorowania na sepse ucznia lub nauczyciela lub osoby z jego rodziny.**Krok 1.:**

Osoba, która otrzymała informację o zachorowaniu na sepse, osobiście przekazuje informację dyrektorowi szkoły.

Krok 2.:

Dyrektor sprawdza wiarygodność informacji poprzez telefoniczny kontakt z rodziną chorego oraz ewentualnie z ordynatorem oddziału leczącego chorego z prośbą o udzielenie wskazówek prewencyjnych wobec pozostałych uczniów i pracowników. W razie wątpliwości kontaktuje się ze stacją sanitarno-epidemiologiczną.

Krok 3.:

Dyrektor o swoich podejrzeniach informuje organ prowadzący i kuratora oświaty i stosuje się do ich zaleceń.

6.4. Procedura postępowania w przypadku, gdy na terenie szkoły została znaleziona substancja przypominająca środek odurzający lub przedmiot mogący zagrażać bezpieczeństwu osób znajdujących się w budynku:

Krok 1.:

Osoba dorosła, która znalazła substancję, podejrzany przedmiot, np. paczkę, pudełko lub torbę niewiadomego pochodzenia, zabezpiecza ją przed dostępem osób niepowołanych, zniszczeniem i niezwłocznie powiadamia dyrektora szkoły.

Krok 2.:

Dyrektor wzywa policję i przekazuje zabezpieczony przedmiot lub substancję. Udziela wyczerpujących informacji dotyczących szczegółów zdarzenia.

Krok 3.:

Dyrektor w porozumieniu z policją podejmuje działania zapewniające bezpieczeństwo uczniom (np. zarządza ewakuację).

Krok 4.:

Dyrektor podejmuje czynności w celu wyjaśnienia zdarzenia i zakończenia sprawy (rozmowy z pracownikami, uczniami, ankiety).

Krok 5.:

Dyrektor informuje organ prowadzący i kuratora o zdarzeniu i podjętych działaniach (niezwłocznie telefonicznie, w ciągu kilku dni pisemnie).

Krok 6.:

Dyrektor informuje uczniów, rodziców i pracowników o zakończeniu i rozstrzygnięciu sprawy.

6.5. Wystąpienie przypadku pedofilii w szkole

Osobą odpowiedzialną za zarządzanie w chwili wystąpienia zagrożenia jest dyrektor lub wicedyrektor szkoły bądź – w przypadku nieobecności – osoba przez nich upoważniona. W chwili powzięcia informacji o czynie pedofilii w szkole należy bezzwłocznie podjąć działania, które mają na celu powstrzymanie tego zjawiska, a następnie jak najszybciej powiadomić dyrektora oraz pedagoga/ psychologa szkolnego. W przypadku potwierdzenia informacji o obecności osób trzecich, które zaczepiają uczniów, należy bezzwłocznie powiadomić najbliższą placówkę Policji. W obowiązku dyrektora jest przekazanie pracownikom szkoły informacji o stwierdzonym zagrożeniu. Pedagodzy winni zachować szczególną ostrożność, podjąć działania profilaktyczne oraz przekazać wiedzę uczniom o potencjalnym zagrożeniu. Jeśli uczeń był molestowany, dyrektor bezzwłocznie wzywa i powiadamia rodziców/prawnych opiekunów ucznia oraz policję w celu przeprowadzenia czynności sprawdzających. Wychowawca bądź pedagog szkolny powinien przeprowadzić indywidualną rozmowę z molestowanym uczniem dla ustalenia przyczyn i okoliczności zdarzenia – w obecności rodziców/ prawnych opiekunów. Następnie na rozmowę dyrektor szkoły wraz z psychologiem dziecięcym zaprasza rodziców/ prawnych opiekunów w celu ustalenia konkretnych działań wspierających ucznia w trudnej sytuacji.

6.6. Rozpowszechnienie materiałów o charakterze pornograficznym w szkole przez uczniów

Osobą odpowiedzialną za zarządzanie w chwili wystąpienia zagrożenia jest dyrektor lub wicedyrektor szkoły bądź – w przypadku nieobecności – osoba przez nich upoważniona. W sytuacji otrzymania przez nauczyciela, rodzica/ prawnego opiekuna lub inną osobę informacji o rozpowszechnianiu przez ucznia pornografii w Internecie, bezzwłocznie należy powiadomić dyrektora szkoły oraz administratora sieci. Następnie dyrektor szkoły powinien przekazać informację wszystkim pracownikom szkoły oraz wezwać do szkoły rodziców/ prawnych opiekunów ucznia, który rozpowszechniał materiały o charakterze pornograficznym w celu przeprowadzenia rozmowy. Wychowawcy klas oraz pedagodzy szkolni powinni podjąć działania profilaktyczne wśród uczniów. W przypadku, gdy uczeń przekazał wiadomość o osobach, które rozpowszechniają materiały o charakterze pornograficznym, niezbędne jest zapewnienie jej anonimowości. Wskazanie sprawcy może nieść dla ucznia szereg negatywnych konsekwencji od gróźb po użycie agresji fizycznej, dlatego tak ważne jest objęcie go szczególną opieką.

6.7. Wystąpienie przypadku prostytucji w szkole i wśród uczniów

Osobą odpowiedzialną za zarządzanie w chwili wystąpienia zagrożenia jest dyrektor lub wicedyrektor szkoły bądź – w przypadku nieobecności – osoba przez nich upoważniona.

W chwili powzięcia informacji o sytuacji, w której uczeń był świadkiem działań mających znamiona prostytucji, przyjmujący zawiadomienie bezzwłocznie powinien przekazać wiadomość o zaistniałym wydarzeniu dyrektorowi szkoły.

W przypadku:

- a) uzyskania informacji, że niepełnoletni uczeń/uczennica uprawia nierząd albo przejawia zachowania świadczące o demoralizacji,
- b) stwierdzenia przez pracownika szkoły, że uczeń/uczennica świadomie lub nie, dopuszczał się czynności, wskazujące i uznane za prostytuowanie się,

należy pilnie powiadomić wychowawcę klasy, do której należy uczeń/uczennica oraz rodziców/ prawnych opiekunów. Opiekun dziecka powinien przeprowadzić rozmowę z rodzicami/ prawnymi opiekunami oraz z uczniem w ich obecności. W sytuacji potwierdzenia informacji, uczeń obligatoryjnie zobowiązuje się do zaprzestania takiego postępowania, zaś rodzicom/ prawnym opiekunom nakazuje wyjątkowy nadzór nad dzieckiem. Jeśli jest taka możliwość wychowawca lub dyrektor szkoły może zaproponować skierowanie ucznia/uczennicy do specjalistycznej placówki bądź udział w programie terapeutycznym. Dyrektor szkoły wraz z psychologiem dziecięcym i rodzicami/ prawnymi opiekunami powinni zapewnić opiekę nad uczniem/uczennicą, którzy świadomie lub nie dopuszczali się czynności uznanych za prostytuowanie się. Jeżeli rodzice/ prawni opiekunowie odmawiają współpracy bądź zostały wykorzystane wszelkie środki wychowawcze, a postępowanie nadal demoralizuje młodego człowieka przez prostytucję, dyrektor szkoły powinien na piśmie zawiadomić Policję lub Sąd Rodzinny. Jeśli demoralizacji ulega pełnoletni uczeń/uczennica, postępowanie nauczyciela powinno być określone przez statut bądź regulamin szkoły. Jeżeli natomiast czyn zabroniony ma znamiona udziału w grupie przestępczej lub też popełnienia przestępstwa ściganego z urzędu a sprawca ukończył 17 lat, dyrektor szkoły powinien zawiadomić prokuratora lub Policję (zgodnie z art. 304 § 2 kodeksu karnego).

6.8. Wystąpienie przypadku niepokojących zachowań seksualnych uczniów w szkole

Osobą odpowiedzialną za zarządzanie w chwili wystąpienia zagrożenia jest dyrektor lub wicedyrektor szkoły bądź – w przypadku nieobecności – osoba przez nich upoważniona. Każdy pracownik szkoły powinien poinformować wychowawcę klasy lub pedagoga o przypadku niepokojącego zachowania seksualnego ucznia w szkole, a jeżeli jest bezpośrednim świadkiem, ma prawo zażądać od ucznia zaprzestania tych czynności oraz podejmuje z nim rozmowę wychowawczą. O zaistniałej sytuacji należy również powiadomić dyrektora szkoły, a jeśli zdarzenie tego wymaga należy wezwać rodziców/ prawnych opiekunów do szkoły i w ich obecności przeprowadzić rozmowę z uczniem. Wychowawca może wraz z rodzicami/ prawnymi opiekunami ustalić dalsze postępowanie z dzieckiem oraz prowadzić szczególny nadzór. Jeśli rodzice odmawiają współpracy, szkoła wykorzystwała już wszystkie dostępne metody wychowawcze (bezskuteczne) a zachowanie ucznia nadal wskazuje na znaczny stopień demoralizacji dyrektor szkoły ma prawo pisemnie powiadomić o sytuacji Sąd Rejonowy Wydział Rodzinny i Nieletnich lub Policję – Wydział ds. Nieletnich. W przypadku podejrzanego zachowania ucznia, które może świadczyć o popełnieniu przez niego przestępstwa, pedagog w porozumieniu z dyrektorem szkoły informuje o całym zajściu rodziców/ prawnych opiekunów, a następnie zawiadamia najbliższą jednostkę Policji. Kluczowym jest, aby zgłaszający zdarzenie sporządził jak najbardziej szczegółową notatkę, która może posłużyć Policji przy ustalaniu faktów i okoliczności. W sytuacji przekazania przez ucznia informacji o niepokojących zachowaniach seksualnych u innej osoby należy zapewnić jej pełną anonimowość. Wskazanie sprawcy może nieść dla ucznia szereg negatywnych konsekwencji, które mogą być związane z przemocą skierowaną wobec tego ucznia przez uczniów biorących czynny udział w tego typu zachowaniach. Jeśli uzyskana informacja dotyczy popełnienia przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub udziału w działalności grup przestępczych, dyrektor szkoły jako jest zobowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję (zgodnie z art. 304 § 2 kodeksu karnego).

6.9. Pożar w szkole

W przypadku zagrożenia pożarem należy zachować spokój i ocenić sytuację. Jeżeli pracownik szkoły zauważy pożar lub otrzyma taką informację, należy niezwłocznie zaalarmować wszystkie osoby, które znajdują się w bezpośrednim otoczeniu strefy objętej pożarem, powiadomić Państwową Straż Pożarną oraz dyrektora szkoły. Dyrektor lub inna osoba upoważniona do zarządzania powinna rozpocząć ewakuację przez alarm lokalny według procedury 1.1. Jeżeli sytuacja na to pozwala, a rozmiar pożaru jest niewielki, należy bezzwłocznie przystąpić do gaszenia pożaru przy pomocy sprzętu gaśniczego znajdującego się w budynku. Przystępując do akcji gaśniczej za pomocą podręcznego sprzętu gaśniczego (gaśnice, hydranty wewnętrzne, koce gaśnicze) należy pamiętać o użyciu odpowiedniej gaśnicy do rodzaju palącego się materiału. Gaśnice znajdujące się na wyposażeniu pomieszczeń zwykle posiadają odpowiednie oznakowania, którymi należy się kierować przy ich użyciu:

Oznaczenie	Rodzaj palącego się materiału	Rodzaj środka gaśniczego
A	Ciała stałe pochodzenia organicznego, przy spalaniu których występuje zjawisko żarzenia (drewno, papier itp. materiały)	Woda, piana gaśnicza, proszek gaśniczy, dwutlenek węgla
B	Ciała palne i substancje stałe topniejące wskutek ciepła (rozpuszczalniki, pasty do podłogi, topniejące tworzywa sztuczne)	Piana gaśnicza, proszek gaśniczy, dwutlenek węgla, halon
C	Gazy palne (gaz miejski, metan, propan - butan)	Proszek gaśniczy, dwutlenek węgla, halon
E	Požary wymienione pod ABC występujące w obrębie urządzeń pod napięciem	Proszek gaśniczy, dwutlenek węgla, halon

Przy gaszeniu pożaru należy pamiętać:

- zawsze kierować strumień wody (lub innego środka gaśniczego) na palące przedmioty (ścianę ognia) od skraj do środka;
- strumień wody (środka gaśniczego) kierować na ścianę od góry w dół;
- używać wyłącznie określonych środków gaśniczych przeznaczonych dla danego rodzaju materiału palącego się.

Co ważne, jeśli w naszej ocenie pożar jest niebezpieczny i bardzo szybko przybiera na rozmiarach należy zaprzestać gaszenia i udać się w miejsce ewakuacji. Zabronione jest gaszenie wodą urządzeń pod napięciem elektrycznym oraz cieczy łatwopalnych. Do czasu przybycia Straży Pożarnej akcją ratunkową kieruje dyrektor lub osoba przez niego wyznaczona. Pracownicy szkoły powinni bezwzględnie podporządkować się poleceniom osoby kierującej akcją. Dyrektor zleca pracownikowi do spraw technicznych wyłączenie dopływu gazu. Jeżeli jest taka możliwość, składa także dyspozycję usunięcia z miejsca pożaru i bezpośredniego sąsiedztwa wszystkie materiały palne, wybuchowe i toksyczne. Jeśli rozmiar pożaru na to pozwala, dyrektor poleca wynieść z budynku cenny sprzęt, urządzenia oraz ważne dokumenty. Nie wolno bez potrzeby otwierać drzwi i okien do pomieszczeń, w których jest pożar, ponieważ dopływ powietrza może sprzyjać rozprzestrzenianiu się ognia. Nie należy wchodzić do pomieszczeń pożarowych, jednakże jeśli jest taka konieczność trzeba zachować szczególną ostrożność, a w zadymieniu poruszać się w pozycji pochylonej (na czworakach). Aby nie stracić orientacji, należy poruszać się wzdłuż ścian bądź poręczy. W chwili przyjazdu właściwych służb należy bezwzględnie stosować się do ich poleceń, natomiast dyrektor powinien powiadomić dowódcę o zaistniałej sytuacji oraz podjętych działaniach.

6.10. Wypadek ucznia

Przez wypadek ucznia należy rozumieć nagłe zdarzenie, spowodowane przyczyną zewnętrzną, powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w czasie pozostawania ucznia pod opieką szkoły (na jej terenie lub poza terenem). Osobą odpowiedzialną za zarządzanie w chwili wystąpienia zagrożenia jest dyrektor lub wicedyrektor szkoły bądź – w przypadku nieobecności – osoba przez nich upoważniona.

Sposób działania względem wypadku ucznia przedstawia się następująco:

6.10.1. Udzielenie poszkodowanemu pierwszej pomocy przedmedycznej

Obowiązkiem każdego pracownika szkoły jest udzielenie pierwszej pomocy w wypadkach. Pracownik szkoły, który otrzymał informację, bezzwłocznie powinien zapewnić poszkodowanemu opiekę zwłaszcza w rozumieniu sprowadzenia fachowej pomocy medycznej. Do czasu przyjazdu pogotowia ratunkowego, pracownik w miarę możliwości powinien udzielić poszkodowanemu pierwszej pomocy. Brak udzielenia pomocy skutkuje sankcją karną. W sytuacji wypadku ucznia, nauczyciel powinien natychmiast przerywać lekcję i – jeżeli istnieje podejrzenie zagrożenia w miejscu prowadzenia zajęć – wyprowadzić uczniów z miejsca zagrożenia. Pracownik powinien w miarę możliwości jak najszybciej powiadomić dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji.

6.10.2. Obowiązek powiadomienia i zabezpieczenia miejsca zdarzenia

O każdym wypadku należy niezwłocznie zawiadomić: rodziców/ prawnych opiekunów poszkodowanego, pracownika szkoły odpowiedzialnego za bezpieczeństwo i higienę pracy, społecznego inspektora pracy, organ prowadzący szkołę lub placówkę oraz radę rodziców. W sytuacji wypadku śmiertelnego, ciężkiego i zbiorowego w szkole należy zawiadomić prokuratora i kuratora oświaty. O wypadku w wyniku zatrucia należy poinformować państwowego inspektora sanitarnego. Wszystkie zawiadomienia powinny być dokonywane przez dyrektora szkoły bądź upoważnionego przez niego pracownika szkoły. Potwierdzeniem przekazania informacji jest wpis do dziennika zajęć, z podaniem daty i godziny powiadomienia rodziców/ prawnych opiekunów ucznia. W przypadku lekkich wypadków (czyli brak wyraźnych obrażeń, np. widoczne lekkie zaczerwienienie, zadrapanie, delikatne skaleczenie) po udzieleniu pierwszej pomocy uczniowi, udzielający pomocy powinien ustalić z poszkodowanym uczniem potrzebę wezwania pogotowia ratunkowego lub wcześniejszego

przyjścia rodzica. Każdą informację, która pozwoliła ustalić przebieg zdarzenia po wypadku, powiadamiający powinien umieścić w dzienniku zajęć. W każdym innym przypadku dyrektor bądź osoba przez niego upoważniona jest zmuszona wezwać pogotowie ratunkowe. Jeżeli lekarz stwierdzi potrzebę pobytu ucznia w szpitalu, należy zapewnić jemu opiekę w drodze do szpitala. Jeśli powodem wypadku było urządzenie lub niesprawność techniczna pomieszczenia, miejsce wypadku pozostawia się nienaruszone. Do czasu dokonania oględzin przez zespół powypadkowy i ustalenia okoliczności wypadku dyrektor zabezpiecza je przed wejściem nieupoważnionych osób. Jeżeli natomiast wypadek wydarzył się podczas zorganizowanego wyjścia bądź imprezy poza terenem szkoły, wszystkie decyzje są podejmowane przez opiekuna grupy bądź kierownika wycieczki i ten ponosi za nie pełną odpowiedzialność.

6.10.3. Zespół powypadkowy

Zespół powypadkowy zawsze powołuje dyrektor. W jego skład wchodzi z zasady pracownik służby bezpieczeństwa i higieny pracy oraz członek zespołu powypadkowego. Jeżeli w składzie nie może uczestniczyć pracownik służby BHP, zastępuje go dyrektor szkoły. W składzie zespołu może uczestniczyć przedstawiciel organu prowadzącego, kuratora oświaty lub rady rodziców. Przewodniczącym zespołu jest pracownik odpowiedzialny za BHP w szkole, a jeżeli nie ma go w składzie – przewodniczącego wybiera dyrektor.

6.10.4. Postępowanie powypadkowe

Zadaniem zespołu powypadkowego jest przeprowadzenie postępowania powypadkowego i sporządzenie dokumentacji powypadkowej. Dla ustalenia okoliczności wypadku, jeśli sytuacja tego wymaga, fotografuje się miejsce zdarzenia. Zespół powypadkowy przesłuchuje poszkodowanego ucznia (w obecności rodzica/ prawnych opiekunów lub pedagoga), rozmawia z bezpośrednimi i pośrednimi świadkami zdarzenia i sporządza protokoły przesłuchania. Jeżeli świadkami są uczniowie - przesłuchanie odbywa się w obecności wychowawcy lub pedagoga, natomiast sam protokół przesłuchania odczytuje się w obecności ucznia - świadka oraz jego rodziców. Nieraz zespół powypadkowy może powziąć opinię lekarską z opisem spowodowanych przez wypadek obrażeń. Podczas spisywania okoliczności zespół powypadkowy ma prawo uzyskać pisemne oświadczenie nauczyciela pod opieką którego uczeń przebywał w trakcie wypadku. Protokół zostaje sporządzony w terminie 21 dni od daty uzyskania zawiadomienia o wypadku. Jeżeli wystąpią uzasadnione okoliczności, przeszkody lub trudności uniemożliwiające sporządzenie protokołu w wyznaczonym terminie, można

sporządzić powyżej 21 dni od daty uzyskania zawiadomienia. Protokół powypadkowy powinni podpisać członkowie zespołu oraz dyrektor szkoły. Jeśli protokół budzi wątpliwości albo zdanie członków jest odmienne, rozstrzygające jest stanowisko przewodniczącego zespołu. Członek zespołu, który nie zgadza się ze stanowiskiem przewodniczącego, może złożyć zdanie odrębne, które odnotowuje się w protokole powypadkowym. Jeżeli rodzice nie mają zastrzeżeń do treści protokołu, z chwilą jego podpisania staje się prawomocny. Po złożeniu podpisów na protokole, postępowanie powypadkowe uznaje się za zakończone. Protokół powypadkowy sporządza się w dwóch egzemplarzach dla: poszkodowanego, szkoły, która przechowuje go w dokumentacji powypadkowej wypadku ucznia oraz dla organu prowadzącego bądź kuratora oświaty (na żądanie).

6.10.5. Składanie zastrzeżeń do protokołu powypadkowego

W przeciągu 7 dni od dnia doręczenia protokołu powypadkowego osoby, którym doręczono protokół, mogą złożyć zastrzeżenia do ustaleń. Zastrzeżenia można złożyć w dwojaki sposób: ustnie przewodniczącemu zespołu bądź pisemnie. Zastrzeżenia mogą dotyczyć między innymi: błędnego ustalenia stanu faktycznego poprzez niewykorzystanie wszystkich środków dowodowych bądź sprzeczności istotnych ustaleń protokołu z wcześniej zebrany materiał dowodowy. Złożone zastrzeżenia rozpatruje organ prowadzący szkołę. Po rozpatrzeniu uwag, organ prowadzący szkołę może zwrócić się do dotychczasowego zespołu o wyjaśnienie ustaleń protokołu bądź przeprowadzenie określonych czynności dowodowych brakujących według zastrzeżeń albo też powołać nowy zespół.

6.10.6. Dokumentacja

Zadaniem dyrektora szkoły jest prowadzenie rejestru wypadków. Dyrektor powinien na bieżąco informować o wnioskach i podjętych działaniach profilaktycznych, które zmierzałyby do zapobiegania analogicznym wypadkom.

6.11. Procedura postępowania w przypadku, gdy pijany rodzic/ prawny opiekun, rodzic/ prawny opiekun pod wpływem narkotyków zamierza odebrać dziecko ze szkoły

1. Pracownik szkoły, który jest świadkiem lub utrzymuje informację o tym, że po ucznia przyszedł pijany rodzic lub rodzic który wykazuje objawy, że jest pod wpływem narkotyków, bezzwłocznie powiadamia o tym fakcie wychowawcę i dyrektora szkoły.
2. Dyrektor szkoły wydaje dyspozycję, które natychmiast pozwolą udzielić uczniowi wsparcia oraz umożliwią odizolowanie ucznia od pijanego rodzica.
3. Dyrektor szkoły nawiązuje kontakt z drugim rodzicem albo na podstawie wcześniejszej zgody przekazuje ucznia osobom upoważnionym (wskazanym na piśmie przez rodziców lub prawnych opiekunów).
4. Dyrektor szkoły, nienależnie od wymienionych czynności dba, by wszelkie działania zostały przeprowadzone bez niepotrzebnego rozgłosu, delikatnie i z poszanowaniem praw ucznia.
5. Jeżeli nie ma możliwości przekazania ucznia drugiemu rodzicowi lub nie są upoważnieni inni dorośli do odbioru ucznia, dyrektor szkoły powiadamia o fakcie policję
6. Dyrektor szkoły bez względu na rodzaj i zakres podjętych działań interwencyjnych sporządza notatkę służbową.
7. Po zdarzeniu dyrektor szkoły przeprowadza rozmowę z rodzicami w celu wyjaśnienia zaistniałej sytuacji oraz zobowiązuje ich do przestrzegania zasad związanych z odbiorem ucznia ze szkoły.
8. W przypadku, gdy sytuacja zgłoszenia się po ucznia pijanego lub pod wpływem narkotyków rodzica/ prawnego opiekuna powtarzają się, dyrektor powiadamia policję, miejski ośrodek pomocy społecznej oraz organ prowadzący szkołę.

2. Zagrożenia zewnętrzne

Do zagrożeń zewnętrznych, których prawdopodobieństwo wystąpienia jest największe można uznać między innymi: włamanie, wtargnięcie uzbrojonych osób trzecich, wybuch pożaru, gazu, podejrzenie podłożenia ładunków wybuchowych lub zawalenie się budynku.

Większość przypadków zagrożenia w efekcie finalnym powinno zakończyć się bezpieczną ewakuacją uczniów i pracowników ze szkoły. Aby tego dokonać niezbędne jest poznanie procedury, a następnie zapamiętanie podstawowych kroków, które umożliwią przeprowadzenie kontrolowanej, przemyślanej ewakuacji.

2.1. Alarm w szkole

Alarm, zwany lokalnym ma na celu zapewnić bezpieczeństwo wynikające z nagłego pojawienia się zagrożenia życia bądź zdrowia młodzieży. Niejednokrotnie w szkołach są przeprowadzane próbne alarmy lokalne. W konsekwencji każdy uczeń powinien posiadać wiedzę z zakresu przeprowadzanej ewakuacji oraz rozpoznać taki rodzaj alarmu. Cechą charakterystyczną alarmu lokalnego jest trzykrotny dzwonek lekcyjny, trwający około 10 sekund bezpośrednio po sobie. Jeśli podczas ewakuacji jest przerwa w dostawie prądu elektrycznego, sygnał może być wywołany poprzez dzwonek ręczny bądź gwizdek. Alarm wzywa wszystkich nauczycieli do pełnej gotowości oraz rozpoczęcie akcji ewakuacyjnej. Uczniowie bezwzględnie powinni wykonywać polecenia swoich opiekunów. W dużej liczbie przypadków występujące zagrożenie wymusza zawiadomienie odpowiednich służb drogą telefoniczną. Poprawne zgłoszenie może skrócić czas przybycia jednostek ratowniczych. Do najważniejszych elementów, które musi zawrzeć nauczyciel w chwili zgłoszenia zagrożenia jest:

- a) rodzaj zagrożenia,
- b) adres szkoły,
- c) imię i nazwisko osoby zgłaszającej oraz pełniona funkcja,
- d) telefon kontaktowy,
- e) jakie działania zostały podjęte w reakcji na zagrożenie.

Uczniowie po ogłoszeniu alarmu lokalnego powinni na polecenie nauczyciela:

- ustawić się w szeregu,
- kierować się do wskazanego wyjścia ewakuacyjnego,
- maszerować po prawej stronie korytarzy bądź schodów,
- udać się na miejsce zbiórki w celu sprawdzenia przez nauczyciela list obecności.

Sprawdzenie listy obecności przez nauczycieli jest bardzo istotne, bowiem nieobecnych będą poszukiwać wezwane jednostki ratownicze.

Osoby niepełnosprawne.

Aby w razie konieczności przeprowadzić bezbłędną i szybką ewakuację należy skupić się na działaniach poprzedzających. Osoby niepełnosprawne, które uczą się w szkole dla uczniów z pełną zdolnością ruchową i intelektualną powinny odbywać naukę na możliwie najniższej

kondygnacji (zazwyczaj parter). W ten sposób unikniemy problemu związanego ze żwawym i energicznym przemieszczaniem się w trakcie wyjścia z budynku. Należy również sporządzić listę osób niepełnosprawnych z rodzajem ich niepełnosprawności oraz wyznaczyć opiekunów, którzy w trakcie ewakuacji podejmą się wyprowadzenia uczniów z budynku. W instrukcji powinno się zwrócić uwagę na osoby poruszające się na wózku inwalidzkim. Jeśli do szkoły uczęszczają osoby niedowidzące lub niewidome, ewakuacja będzie dla nich prostsza jeśli pojawią się w placówce znaki fluorescencyjne na podłogach i ścianach, oświetlenie ewakuacyjne bądź progi i przeszkody w kolorach kontrastujących.

2.2. Wtargnięcie uzbrojonych osób trzecich do szkoły

Prezentowane wytyczne odnoszą się do wtargnięcia na teren szkoły uzbrojonego napastnika z niebezpiecznym narzędziem bądź bronią, który strzela do osób znajdujących się w szkole. Przez terrorystę należy rozumieć osobę, która przy pomocy broni eliminuje bądź podejmuje próbę wyeliminowania osób znajdujących się bezpośrednio w danym obszarze lub obiekcie. W sytuacji wtargnięcia napastnika, pracownicy szkoły muszą stosować się według określonej procedury:

- **zamknąć drzwi na klucz** – w ten sposób uniemożliwimy wejście napastnika do sali lekcyjnej bądź konkretnych pomieszczeń, przez co zmniejszymy liczbę potencjalnych ofiar,
- **wyciszyć uczniów** – możemy zniechęcić napastnika do próby wejścia do sali lekcyjnej bądź sala pełna uczniów zostanie niezauważona,
- **sprawować szczególną opiekę nad osobami potrzebującymi szczególnej pomocy** – np. dzieci mające problem z opanowaniem emocji (płacz, stres objawiający się agresją),
- **przekazać policji wiadomość tekstową,**
- **podjąć wszelkie działania, które miałyby na celu zmniejszyć widoczność** obecnych w szkole wobec napastników (np. zasłonić okno, zgasić światło, wyciszyć telefony i inne sprzęty elektroniczne powodujące dźwięk),
- **zejść z linii strzału,**
- **nie otwierać nikomu drzwi** – nawet interweniującym oddziałom policji, bowiem mogą zostać zmuszeni przez napastników do wydania takiego komunikatu.

W sytuacji, gdy wejdziemy w bezpośredni kontakt z napastnikami należy bezwzględnie wykonywać polecenia, ponieważ wszystkie próby oporu zostaną uznane przez napastników jako akt nieposłuszeństwa. Nigdy nie podejmuj próby oszukania, ponieważ oszustwo może zostać potraktowane jako brak szacunku. Staraj się unikać kontaktu wzrokowego z napastnikiem, ale nigdy nie odwracaj się do niego plecami, bowiem może to zostać uznane jako akt agresji lub lekceważenie. W sytuacji, gdy napastnik znajduje się w sali lekcyjnej pełnej uczniów, zwracaj się do swoich podopiecznych po imieniu – może to zmniejszyć obojętność zamachowców i spowodować lepsze ich traktowanie. Jeśli do akcji wkroczą antyterrorysty należy uważnie wykonywać ich polecenia, a wręcz być poddanym do czasu zakończenia akcji. Nie wolno dyskutować z decyzjami antyterrorystów oraz podważać ich zdanie. Każde działanie pracowników szkoły powinno być skonsultowane z antyterrorystami w celu wyrażenia zgody na podjęty ruch.

2.3. Podłożenie podejrzanego pakunku

Przez podejrzaną pakunek można rozumieć przesyłkę z ładunkiem wybuchowym, bądź nieznaną substancją. Jeśli w szkole pojawi się taki materiał należy przyjąć, że jest to ładunek wybuchowy. Uczniów i pozostałych pracowników należy jak najszybciej zaprowadzić w miejsce oddalone tak, by pakunek został odizolowany. W żadnym wypadku nie można go dotykać ani przemieszczać. Zabronione jest używanie telefonu komórkowego, który emitując fale może zainicjować eksplozję ładunku. Należy niezwłocznie poinformować osobę odpowiedzialną za uruchomienie procedury ewakuacji, a po dotarciu na miejsce ewakuacji policzyć wszystkie dzieci i zgłosić potencjalnych nieobecnych osobie kierującej sytuacją kryzysową.

2.4. Podłożenie ładunku wybuchowego

Przez materiał wybuchowy należy rozumieć związek chemiczny lub mieszaninę kilku związków chemicznych, która jest zdolna w odpowiednich warunkach do gwałtownej reakcji chemicznej i towarzyszy jej wydzielenie ogromnej liczby produktów materiału wybuchowego. W sytuacji powzięcia informacji o podłożonym ładunku wybuchowym należy zapamiętać jak największą liczbę szczegółów – uzyskane informacje mogą pomóc służbie bezpieczeństwa w celu identyfikacji sprawcy. Aby pod wpływem stresu nie zapomnieć istotnych informacji zaleca

się spisanie ich na kartce. Tak jak w przypadku podłożenia podejrzanego pakunku należy poinformować osobę odpowiedzialną za uruchomienie procedury ewakuacji, a w miejscu ewakuacji policzyć wszystkie dzieci. Jeśli sytuacja na to pozwala pracownicy szkoły powinni sprawdzić, czy w klasie pozostały przedmioty, które nie należą do jej wyposażenia. Na wypadek sytuacji kryzysowej czynnościami realizowanymi w trakcie procedury kieruje dyrektor placówki, wicedyrektor lub osoba przez niego wyznaczona. Właściwa ewakuacja w trakcie podłożenia podejrzanego pakunku bądź materiału wybuchowego w dużej mierze zależy od postępowania pracowników, dlatego tak ważne jest świadome szkolenie opiekunów dzieci.

Do obowiązków pracowników należy:

- zapoznanie się z czynnościami realizowanymi w trakcie uruchamiania procedury,
- uczestnictwo w treningach i szkoleniach w zakresie stosowania procedury,
- znajomość sygnału uruchamiającego procedurę,
- posiadanie numerów komórkowych do osób, które są odpowiedzialne za uruchomienie procedury,
- znajomość swoich zadań podczas uruchomienia procedury bądź ewakuacji,
- szkolenie uczniów w zakresie postępowania na wypadek uruchomienia procedury.

2.5. Znalezienie niewypału lub niewybuchu

Od zakończenia działań II wojny światowej minęło już ponad pół wieku, ale nadal można spotkać się w życiu codziennym jej pozostałościami. Znajdujemy wiele przedmiotów, niekiedy bliżej nam nie znanych lub mających znamiona uzbrojenia wojskowego. Również w szkole lub jej piwnicach można odnaleźć pozostałości. Niezachowanie należytych środków bezpieczeństwa po odnalezieniu niewypału lub niewybuchu, niewłaściwe postępowanie wynikające z braku świadomości o grożącym niebezpieczeństwie powoduje, że mimo zakończenia działań zbrojnych wojna nadal zbiera ofiary. Należy mieć świadomość, że materiał wybuchowy stosowany w technice wojskowej w praktyce jest całkowicie odporny na działanie wszelkiego rodzaju warunki atmosferyczne i niezależnie od daty produkcji zachowuje swe właściwości wybuchowe.

Do przedmiotów wybuchowych można zaliczyć wszelkiego rodzaju przedmioty pochodzenia wojskowego, które ze względu na swe właściwości wybuchowe grożą niebezpieczeństwem przy niewłaściwym obchodzeniu się z nimi (ruszanie, rozkręcanie, rzucanie itp.). Są to w szczególności:

- a) zapalniki,
- b) pociski,
- c) bomby lotnicze,
- d) naboje artyleryjskie i karabinowe,
- e) pancernice,
- f) granaty
- g) miny wszelkich typów,
- h) ładunki materiałów wybuchowych,
- i) złom metalowy zawierający resztki materiałów wybuchowych.

Natomiast za przedmioty niebezpieczne można uznać wszelkiego rodzaju urządzenia (materiały pochodzenia wojskowego, przemysłowego lub innego, które mając właściwości łatwopalne, żrące, trujące grożą niebezpieczeństwem przy manipulowaniu lub zetknięciu się z powietrzem albo wysoką temperaturą.

Zaliczamy do nich:

- a) płyn łatwopalny, żrący i trujący,
- b) zawartość butli stalowych, gaśnic,
- c) resztki rozmaitych substancji w aparaturze laboratoryjnej itp.

W przypadku odnalezienia niewybuchu lub niewybuchu należy jak najszybciej przeprowadzić ewakuację według procedur 1.1. Samemu materiałowi nie należy dotykać, a w szczególności nie podnosić, nie przesuwac, nie używać wobec przedmiotu jakichkolwiek narzędzi. W miarę możliwości zabezpieczyć miejsce znalezienia przed ingerencją uczniów i pracowników szkoły. Niezwłocznie należy zawiadomić Policję, natomiast do czasu przyjazdu policji, wyznaczony pracownik powinien pozostać w pobliżu znaleziska i nie dopuścić innych osób do manipulowania przedmiotem.

2.6. Wypadek skażenia chemicznego bądź biologicznego szkoły

Zagrożeniem chemicznym możemy uznać uwolnienie niebezpiecznych dla zdrowia i życia ludzi oraz środowiska pierwiastków chemicznych, ich związków, mieszanin bądź roztworów. Roztwory te mogą występować w środowisku lub w wyniku działalności człowieka. Zagrożenie skażeniem może wynikać także z korzystania z broni biologicznej – jako broń B czyli broni bakteriologicznej. Ta broń jest wyjątkowo groźna bowiem występują w niej mikroorganizmy chorobotwórcze odpowiedzialne za plagę chorób wywołanych bakteriami, wirusami lub toksynami (np. ospa prawdziwa, węglik, ebola).

W sytuacji, gdy szkoła otrzyma informację o możliwym skażeniu chemicznym bądź biologicznym należy niezwłocznie poinformować uczniów i współpracowników, a osoby przebywające na zewnątrz ewakuować do budynku (osoby powinny przemieszczać się pod wiatr lub poprzecznie do kierunku wiatru). Jeśli skażenie znajduje się w budynku, ewakuacja następuje poza mury zabudowy. Należy jak najszybciej powiadomić odpowiednie służby a w budynku odciąć przepływ świeżego powietrza. Najprostszym sposobem będzie pozamykać okna, otwory wentylacyjne i wyłączyć klimatyzację. W oczekiwaniu na jednostki ratownicze należy – w miarę możliwości – gromadzić podręczne środki ratownicze, odtrutki i wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych na wypadek wniknięcia środka biologicznego do wnętrza pomieszczeń. W czasie zdarzenia zaleca się powstrzymać od picia, spożywania posiłków oraz prac wymagających dużego wysiłku. Absolutnie zabronione jest palenie papierosów.

Jeśli szkoła została skażona, postępujemy podobnie do wcześniej opisanej procedury. Konieczne jest powiadomić osobę odpowiedzialną za zarządzanie kryzysowe w szkole. Należy jak najszybciej opuścić skażone miejsce w budynku, powinno się zaprzestać sprzątania proszków i cieczy. Aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji należy przykryć ją np. kocem. Jeśli którykolwiek z uczniów miał kontakt z substancją niezwłocznie powinien umyć dokładnie ręce wodą z mydłem, zdjąć ubranie, które miało kontakt z podejrzaną substancją i włożyć do plastikowego worka. Obowiązkiem pracowników jest stworzyć listę osób, które miały kontakt z podejrzaną substancją albo znalazły się w odległości ok. 5 m od niej. Listę należy przekazać Policji. Do odpowiednich służb, które trzeba poinformować w sytuacji skażenia są: Policja, Straż Pożarna oraz Pogotowie Ratunkowe z naciskiem na zawarcie w zgłoszeniu informacji o charakterze potencjalnego zagrożenia.

2.7. Działanie w warunkach zagrożenia środkami promieniotwórczymi

Pojawienie się w środowisku naturalnym materiałów promieniotwórczych w ilościach przekraczających normalny ich poziom jest zjawiskiem groźnym dla człowieka, nazywanym zagrożeniem środkami promieniotwórczymi. Zagrożeniem są materiały promieniotwórcze zawierające niestabilne atomy, które pozbywają się nadmiaru energii emitując promieniowanie jonizujące (promieniowanie przenikliwe), które wywiera szkodliwy wpływ na komórki żywe.

Pewną ilość promieniowania, określanego jako poziom normalny, człowiek otrzymuje codziennie, są to dawki promieniowania pochodzące z różnych źródeł (z gleby i kopalin, kosmosu, użytkowanych urządzeń domowych, urządzeń medycznych, z prowadzonych doświadczeń z bronią jądrową, urządzeń, przy pomocy których prowadzi się badania naukowe emitujących promieniowanie, awarii reaktorów jądrowych i innych źródeł). Materiały promieniotwórcze uwolnione w wyniku awarii urządzeń jądrowych np.: reaktora jądrowego w elektrowni (lub wybuchu broni jądrowej), tworzą najczęściej obłok promieniotwórczy, który składa się z nierozszczepionych atomów produktów promieniotwórczych, osiadających na cząstkach pary wodnej, kurzu, ziemi i innych materiałach przesuwających się w powietrzu z wiatrem w wyniku awarii (wybuchu). Materiały promieniotwórcze opadają z obłoku, najpierw większe, później mniejsze, skażając powierzchnię ziemi (oraz powierzchnię, na którą opadają) od rejonu awarii w kierunku wiatru tworząc strefę skażoną kształcie cygara. Zasięg i układ strefy opadu może być różny, zależnie od wielkości awarii (mocy wybuchu), wysokości wybuchu, rodzaju terenu w punkcie zerowym oraz warunków szczyt wiatry wiejące w meteorologicznych. Największy wpływ na kształt i zasięg strefy mają wiatry, wiejące w górnych warstwach atmosfery. Przebywanie w strefie (w terenie skażonym) jest niebezpieczne dla zdrowia i życia, gdyż występują w niej wszystkie rodzaje promieniowania: alfa, beta i gamma. W terenie takim nie można przebywać bez odzieży ochronnej i masek p. gazowych, a i wtedy czas przebywania jest ograniczony. Stopień ochrony pomieszczeń i ukryć przed rażącym działaniem promieniowania zależy od grubości ścian pomieszczeń, konstrukcji budynku, szczelności otworów okiennych, konstrukcji i sprawności urządzeń wentylacyjnych, a także od odległości źródła promieniowania. Istoty żywe, które znajdują się w zasięgu promieniowania, ulegają napromieniowaniu, które może być ostre (otrzymanie dużej dawki w krótkim czasie) lub przewlekłe (otrzymanie wielokrotnego lub stałego napromieniowania mniejszymi dawkami przez dłuższy czas). Otrzymane kolejno dawki promieniowania sumują się w

organizmie. Istotna jest nie tylko sumaryczna wielkość dawki; ważne jest także i to, w jakich odstępach czasu organizm je pochłonał. Wchłanianie stosunkowo niewielkich dawek w krótkich odstępach czasu jest szkodliwe dla zdrowia. Dlatego nie wolno prześwietlać ludzi zbyt często promieniami Rentgena. Awaria elektrowni jądrowej, a ściślej reaktora jądrowego – spowoduje uwolnienie się materiałów promieniotwórczych. Stanowić to będzie zawsze zagrożenie dla zdrowia ludzi, dlatego w każdym przypadku należy podporządkować się zarządzeniom lokalnych władz.

W przypadku, gdy dyrekcja otrzyma sygnał o zagrożeniu skażeniem promieniotwórczym bez względu na jego źródło, należy zaangażować wszystkich pracowników szkoły do zabezpieczenia jej przed promieniowaniem.

Z chwilą ogłoszenia alarmu do obowiązków dyrektora szkoły należy:

- 1) przerwanie zajęć dydaktycznych;
- 2) zaopatrzenie personelu w środki indywidualnej ochrony (w miarę możliwości - maski przeciwgazowe, przeciwpyłowe, ręcznie wykonane maseczki z tkaniny, płaszcze ochronne gumowe, z tworzyw sztucznych, rękawice gumowe z folii, nakrycia głowy itp.);
- 3) przygotowanie pomieszczeń do ukrycia ludzi na czas opadu promieniotwórczego;
- 4) zgromadzenie środków do częściowej dezaktywacji: szczotki, zmiotki, trzepaczki, odkurzacze, woda, środki piorące, worki foliowe, pojemniki na odzież skażoną itp.;
- 5) zgromadzenie żywności w szczelnych pojemnikach, wody i filtrów do wody,
- 6) przygotowanie pojemników na odpady;
- 7) uszczelnianie pomieszczeń przed przenikaniem pyłu promieniotwórczego;
- 8) zabezpieczenie zbiorów i sprzętu przed osiadaniem pyłu promieniotwórczego w pojemnikach, przez nakrywanie folią, zdjęcie firanek, zwinięcie dywanów, zdjęcie przedmiotów ze ścian itp.

2.8. Zagrożenie toksycznymi środkami przemysłowymi

Najczęstszą przyczyną uwolnień toksycznych środków przemysłowych (TŚP) są:

- 1) awarie i katastrofy w obiektach przemysłowych:
- 2) wypadki cystern kolejowych oraz autocystern,
- 3) rozszczelnienia rurociągów przemysłowych innych instalacji.

Zagrożenie TŚP może powstać także w czasie wykorzystywania ich w procesie produkcyjnym, magazynowania, wykorzystania jako materiały chłodzące (amoniak) i dezynfekcyjne (chlor). Należy pamiętać, że pojazdy samochodowe przewożące substancje niebezpieczne są oznakowane pomarańczowymi prostokątnymi tablicami z czarnymi napisami cyfrowymi, oznaczającymi rodzaj niebezpiecznej substancji według międzynarodowych oznaczeń, umieszczonymi z tyłu i przodu pojazdu.

Ze względu na działanie na organizm człowieka TŚP można podzielić, na:

- a) środki z przewagą działania duszącego np.: chlor, fosgen, chloropikryna,
- b) środki z przewagą działania ogólnotrującego np.: cyjanowodór,
- c) środki o działaniu ogólnotrującym i duszącym np.: tlenki azotu,
- d) trucizny neurotropowe np.: dwusiarczek węgla, czterochlorek ołowiu oraz związki fosforo –organiczne,
- e) środki o działaniu duszącym np.; hydrazyna, oraz środki neurotropowe,
- f) trucizny metaboliczne np.: tlenek etylenu,
- g) środki zakłócające wymianę substancji np.: polichloropochodne.

W wielu przypadkach przebieg zagrożenia (zatrucia, skażenia) może być bardzo złożony, dlatego jeśli występuje podejrzenie zatrucia bądź skażenia ucznia, niezwłocznie należy wezwać lekarza. Do czasu przybycia lekarza, chorego ucznia należy wynieść na świeże powietrze, zdjąć odzież, rozluźnić krępujące części garderoby (krawat, pasek itp.) i przystąpić do udzielania doraźnej pomocy. W przypadku skażenia ciała należy zdjąć z uszkodzonego ubranie, a skażoną część ciała dokładnie zmyć wodą z mydłem. Nie wolno stosować żadnych maści i środków oleistych. Na oczyszczonej powierzchni ciała uszkodzonego należy nałożyć opatrunek jałowy. W sytuacji zatrucia przez przewód pokarmowy należy starać się usunąć truciznę z żołądka przez spowodowanie wymiotów przez drażnienie tylnej ściany gardła lub podanie roztworu soli kuchennej. Należy pamiętać, by nie podawać środków wymiotnych bądź pobudzać do wymiotów chorego, który jest

nieprzytomny lub w stanie zamroczenia. W przypadku skażenia oczu, należy ułożyć poszkodowanego na boku, rozsunąć powieki i obmyć oczy dużą ilością letniej wody.

W chwili powstania zagrożenia skażeniem TŚP lub przyjęcia sygnału o zagrożeniu skażeniem, dyrektor, który jest odpowiedzialny za zarządzanie bądź inna osoba przez niego upoważniona powinien podjąć następujące kroki:

- a) przy pomocy wszelkich dostępnych środków zaalarmować osoby znajdujące się w strefie skażenia,
- b) powiadomić natychmiast w jakikolwiek sposób Straż Pożarną i Policję, podając następujące dane:
  - miejsce zdarzenia – dokładny adres zakładu pracy – obiektu,
  - charakter zdarzenia – obserwowane objawy – jeżeli jest to możliwe rodzaj skażenia,
  - imię i nazwisko oraz numer telefonu, z którego podawana jest informacja o skażeniu,
  - inne posiadane wiadomości na temat zdarzenia,

W przypadku, jeżeli w zdarzeniu nastąpiło zatrucie większej liczby uczniów, należy natychmiast wezwać pogotowie ratunkowe, podając:

- obserwowane objawy u chorych,
- miejsce zdarzenia – dokładny adres zakładu pracy – obiektu (jeżeli dojazd jest utrudniony należy podać szczegóły drogi dojazdu),
- imię i nazwisko oraz numer telefonu zgłaszającego,
- przystąpić do doraźnego udzielania pomocy poszkodowanym.

Jeżeli istnieje prawdopodobieństwo, że TŚP przenikną do budynku szkolnego bądź innych gospodarczych, w których znajdują się uczniowie należy:

- a) włączyć lokalną stację radiową i zastosować się do poleceń przekazywanych przez służby ratownicze,
- b) pracownicy szkoły powinni przystąpić do uszczelniania otworów okiennych, drzwi, kanałów wentylacyjnych i innych szczelin, przez które może przedostać się niebezpieczna substancja chemiczna;
- c) jeżeli jest pewność, że wystąpiło skażenie chlorem, skierować uczniów na wyższe piętra budynku. W przypadku skażenia amoniakiem, wszystkich należy kierować do

pomieszczeń piwnicznych, przy czym nie należy zapominać o dopływie świeżego powietrza,

- d) wyłączyć urządzenia elektryczne i gazowe (np.: grzejniki)
- e) zabronić spożywania jakiegokolwiek żywności (np. kanapki, owoce itp.)
- f) przygotować uczniów do ewentualnej ewakuacji, w tym celu wskazać drogi wyjścia i dojścia do rejonu ewakuacji,
- g) jeżeli na wyposażeniu szkoły nie ma masek przeciwgazowych, należy przygotować nawilżone w wodzie (wodnym roztworze sody oczyszczonej) ręczniki, chusteczki, szaliki, czyste szmaty, itp. i osłonić drogi oddechowe w czasie wyjścia.

Jeśli jest taka możliwość, w rejonie ewakuacji uczniowie mogą zmienić ubranie, umyć dokładnie oczy, nos i usta, i jeżeli jest to możliwe wziąć prysznic. Skażone ubranie powinno zostać oddane do odkażenia lub zakopania.

W warunkach wystąpienia zagrożenia TŚP należy pamiętać, aby:

- a) z miejsca wypadku (skażenia) oddalać się zawsze prostopadle do kierunku wiatru.
- b) w miejscu (pomieszczeniu), w którym nastąpiło skażenie oddychać wyłącznie przez nos, poprzez nawilżoną chusteczkę, ręcznik, czystą szmatę itp. lub w masce przeciwgazowej;
- c) nie dopuścić do bezpośredniego kontaktu z niebezpieczną substancją chemiczną, zwłaszcza jeżeli nie znamy jej pochodzenia;
- d) nie krzyczeć, ponieważ krzyk powoduje, że wdychane jest przy okazji skażone powietrze, kurz bądź para wodna;
- e) nie opuszczać samowolnie pomieszczenia do czasu przybycia służb ratowniczych.
- f) w miejscu wypadku (skażenia), a także w czasie przejścia do rejonu ewakuacji, nosić ubranie szczelnie okrywające ciało (rękawice, obuwie, nakrycie głowy, okulary szczelnie przystające do twarzy, typu gogle);
- g) nie spożywać posiłków w strefie, (rejonie, miejscu, pomieszczeniu) skażenia;
- h) ludziom skażonym (chorym) udzielać doraźnej pomocy powiadamiając jednocześnie lekarza (pogotowie ratunkowe);
- i) przestrzegać ściśle poleceń służb ratowniczych.

Po ogłoszeniu alarmu, wszyscy pracownicy powinni wykonywać polecenia dyrektora bądź innej osoby upoważnionej, śledzić komunikaty radiowe, stosować się do poleceń podawanych w komunikatach. Powinna nastąpić procedura ewakuacji uczniów i pozostałych z

miejsc skażonych. Jeśli jest taka możliwość najlepiej wyposażyć personel w maski przeciwgazowe i przeciwpyłowe, a ochronę szkoły w płaszcze ochronne (w miarę możliwości). Nieustannie należy prowadzić ratownictwo dla uczniów skażonych (udzielenie pomocy sanitarnej, wezwanie pogotowia ratunkowego) oraz zapewnić ewentualny transport samochodowy w gotowości do użycia w celach ratunkowych.

2.9. Wystąpienie katastrofalnych zjawisk atmosferycznych

Katastrofalne zjawiska atmosferyczne są szczególnie groźne dla komunikacji i wszelkiego rodzaju zaopatrzenia np. żywnościowego, energetycznego, gazowniczego, w wodę itp. W szkołach mogą powodować częściowe lub całkowite zaniechanie działalności. Mogą wystąpić liczne nieobecności pracowników, zakłócenie działalności służb ochronnych. Pracownicy szkoły powinni być świadomi o możliwości ograniczenia działalności dydaktycznej oraz utrudnienia dojazdu pracowników i uczniów do szkoły. Należy śledzić komunikaty środków masowego przekazu o stanie klęski żywiołowej dla regionu oraz dokonać oceny stanu zagrożenia szkoły w zakresie wpływu czynników zewnętrznych na stan techniczny szkoły

2.9.1. Postępowanie w warunkach intensywnych opadów, śniegu i mrozów

Intensywne opady śniegu występujące podczas niskich temperatur w dodatku przy silnym wietrze są szczególnie uciążliwe, a dla wielu ludzi mogą być również niebezpieczne. Duże opady śniegu, niespodziewane ataki mrozu, huragan i burze śnieżne mogą sparaliżować życie w dużej części kraju. Miejscowości mogą zostać pozbawione dopływu energii elektrycznej, a zatem ocieplania mieszkań i miejsc pracy.

Do szczególnych zadań dyrektorów szkół w warunkach intensywnych opadów śniegu i niskich temperatur należy:

- 1) wykonywać zadania podawane w komunikatach pogodowych lokalnych stacji radiowych i telewizyjnych (o zamiarze wykonania każdego przekazanego komunikatu -należy powiadomić przełożonego).
- 2) wykonywać zadania przełożonych, przekazywane w doraźnie wydawanych zarządzeniach,
- 3) w obiektach szkoły (salach dydaktycznych, pomieszczeniach administracyjnych) należy zarządzić uszczelnienie ścian, poddaszy, okien i drzwi,

- 4) przekazywać informacje pracownikom i uczniom o zasadach zachowania się w zaistniałych warunkach, w których należy podać w formie zaleceń, m.in.: nosić ubranie składające się z kilku warstw, luźne, zewnętrzna odzież powinna być łatwa do zdjęcia i wodoodporna,
- 5) unikać zbędnego lub nadmiernego wysiłku, zimne otoczenie powoduje dodatkowe obciążenie serca, przemęczenie w warunkach niskich temperatur może być następstwem zawału serca,
- 6) korzystać z publicznych środków komunikacji,
- 7) obserwować, czy nie występują zauważalne objawy odmrożeń (utrata czucia, jasny lub błądy kolor małżowin usznych, nosa, palców rąk i nóg). W przypadku wystąpienia wymienionych objawów wezwać lekarza,
- 8) zapewnić wentylację pomieszczeń,
- 9) nie podawać alkoholu osobie dotkniętej odmrożeniem lub wychłodzeniem,
- 10) nie podawać kawy –ze względu na zawartość kofeiny,
- 11) nie podawać żadnych leków bez konsultacji z lekarzem.

O wszystkich zdarzeniach mających istotne znaczenie dla bezpieczeństwa ludzi i ochrony mienia należy informować:

- 1) bezpośredniego przełożonego,
- 2) służby dyżurne:
  - a) Pogotowia Ratunkowego tel.: 999, 112;
  - b) Straży Pożarnej tel.: 998, 112;
  - c) Policji tel.: 997, 112;
  - d) Pogotowia Energetycznego tel.: 994;
  - e) Pogotowia Ciepłego tel.: 993;
  - f) Pogotowia Gazowego tel.: 992;

W warunkach intensywnych opadów śniegu i mrozu należy pamiętać, że:

- 1) odmrożenie jest następstwem oddziaływania zimna, najczęściej na odkryte części ciała, w wyniku, którego dochodzi do znacznego wychłodzenia całego organizmu, zaczerwienienie części ciała, utrata czucia lub błądź palców rąk, nóg, nosa, małżowin usznych;
- 2) wychłodzenie jest następstwem spadku temperatury ciała poniżej 35⁰C w wyniku czego powstaje zaburzenie świadomości, śpiączka, powolna mowa, lub zburzeniem mowy, poczucie wyczerpania i senność;

- 3) w temperaturze poniżej -30°C przy silnym wietrze (także przy silnym wietrze i temperaturze poniżej 0°C) może dojść do odmrożenia lub wychłodzenia organizmu;
- 4) w wypadku odmrożenia lub wychłodzenia należy wezwać pomoc lekarską, a następnie rozpocząć powolne ogrzewanie osoby poszkodowanej. Ogrzewanie rozpocząć od ogrzewania torsu, zdjąć ubranie, ułożyć chorego na suchej pościeli (kocu, pledzie itp.) okryć pierzyną, kołdrą lub ciepłym kocem, folią aluminiową, ogrzać własnym ciałem;
- 5) przy odmrożeniach kończyn, ogrzewać je ciepłą wodą o temperaturze ciała człowieka, przy odmrożeniach nosa, małżowin usznych itp. okładać je ciepłymi okładami;
- 6) osobie z wychłodzeniem lub odmrożeniami nie podawać alkoholu, kawy, lekarstw bez decyzji lekarza.

2.9.2. Postępowanie w warunkach zagrożenia silną wichurą i huraganem

Najczęstszą przyczyną silnych wichur i huraganów jest szybkie przemieszczanie się aktywnych niżów. W naszej strefie klimatycznej wichury i huragany występują najczęściej i przyjmują najgroźniejszą formę w okresie wiosennym i letnim silny wiatr przyjmujący postać huraganu jest bardzo niebezpieczny w okresie zimowym, szczególnie gdy towarzyszą mu opady śniegu i niska temperatura.

Do zadań dyrektorów szkół jest zapewnienie sprawnej obsługi obiektów, przygotowanie odpowiednich instrukcji o postępowaniu na wypadek wystąpienia silnej wichury lub huraganu. Do obowiązków wszystkich pracowników i uczniów, w przypadku niespodziewanego wystąpienia silnej wichury lub huraganu, jest wykonanie podstawowych zadań zapewniających ochronę życia ludzi i mienia szkoły. W celu sprawnego przebiegu akcji ratowniczej w warunkach silnej wichury lub huraganu należy posiadać wcześniej przygotowane plany wykonania przedsięwzięć zapewniających ochronę ludzi i mienia szkoły.

W warunkach silnej wichury lub huraganu dyrektor jest zobowiązany przekazać pracownikom zadania do natychmiastowego wykonania, przede wszystkim:

- 1) zamknąć okna, zabezpieczyć rynny i inne części budynków, np.: parapety, lampy naścienne itp.;
- 2) sprawdzić konstrukcje dachowe w budynkach, jeżeli zachodzi potrzeba podejmować decyzję o natychmiastowej naprawie (przytwierdzeniu elementów dachowych do budynku);

- 3) zabezpieczyć latarnie i inne urządzenia na terenie szkoły, które mogą ulec zniszczeniu;
- 4) usunąć z parapetów i balkonów przedmioty, które mogą zagrażać przechodniom;
- 5) usunąć z obejścia przedmioty i urządzenia, które mogą być porwane przez wiatr lub przeszkadzać w prowadzeniu akcji ratunkowej;
- 6) zapewnić odpowiednią ilość oświetlenia zapasowego (lampy naftowe, świece, baterie do latarek itp.);
- 7) zabronić parkowania pojazdów pod drzewami, trakcjami elektrycznymi, planszami reklamowymi, na drogach ewakuacyjnych i pożarowych, w przejściach i innych miejscach, które mogą zagrażać życiu lub uszkodzeniu mienia. Drogi ewakuacyjne i pożarowe oraz przejścia mogą być wykorzystane do niesienia pomocy poszkodowanymi prowadzenia ewakuacji;
- 8) sprawdzić i uzupełnić wyposażenie apteczek pierwszej pomocy;
- 9) wyłączyć główny włącznik dopływu prądu i gazu w celu ograniczenia niebezpieczeństwa powstania pożaru.

W warunkach silnej wichury lub huraganu, o wszystkich zdarzeniach mających istotne znaczenie dla bezpieczeństwa ludzi i ochrony mienia należy informować:

- 1) bezpośredniego przełożonego;
- 2) służby dyżurne:
  - a) Straży Pożarnej
  - b) Policji
  - c) Pogotowia Ratunkowego
  - d) Pogotowia Energetycznego
  - e) Pogotowia Gazowego
  - f) Pogotowia Ciepłego

W warunkach silnej wichury lub huraganu należy pamiętać, aby:

- 1) unikać zwisających lub leżących przewodów elektrycznych;
- 2) ostrożnie wchodzić do zniszczonych budynków;
- 3) przed wejściem do zniszczonego budynku, sprawdzić instalację elektryczną, gazową i wodociągową (ściekową);
- 4) nie stawać (nie przechodzić) pod balkonami, tablicami reklamowymi, drzewami, trakcjami elektrycznymi i innymi elementami wystającymi ze ścian. W przypadku wystąpienia innych zagrożeń jak: gradobicie, upały i susze, stosować się do ogólnie przyjętych zasad i zaleceń podawanych w komunikatach radiowych i TV. Zjawisko gradobicia występuje w

okresie wiosenno-letnim na skutek anomalii pogodowych. Gradobiciu najczęściej towarzyszy silny huraganowy wiatr. Jest to zjawisko krótkotrwałe, od kilku do kilkunastu minut. Mając na uwadze bezpieczeństwo, na czas burzy z gradobiciem najlepiej ukryć się. Upały, najczęściej długotrwałe powodują susze i występuje między nimi współzależność. Upały, a w następstwie susze występują w określonym narastającym czasie, który pozwala na podjęcie szeregu przedsięwzięć zmierzających do minimalizacji ich skutków.

Do najważniejszych przedsięwzięć należy zaliczyć:

- 1) zgromadzenie zapasów żywności, wody;
- 2) limitowanie zużycia żywności, wody;

2.10. Wystąpienie katastrofy budowlanej

Katastrofy budowlane najczęściej powodowane są:

- 1) wybuchami gazu;
- 2) obsunięciem gruntu na pochyłym terenie, na którym usytuowany jest budynek;
- 3) nadwerężeniem (przeciążeniem) dopuszczalnego obciążenia ważnych elementów konstrukcyjnych budynków;
- 3 tąpnięciami.

Katastrofa budowlana najczęściej ma charakter gwałtowny, trwa stosunkowo krótko i jest bardzo niszcząca. W miejscach bezpośredniego działania może spowodować ogromne szkody np.: zniszczyć budynki (okna, dachy). W przypadku zagrożenia wystąpienia katastrofy budowlanej i ewakuacji z obiektu należy:

- 1) wyłączyć instalację gazową, elektryczną, wodną;
- 2) zabrać ze sobą podstawową dokumentację, najcenniejsze mienie (w miarę możliwości).

Dyrektor jako kierujący akcją ratowniczą sprawdza:

- 1) czy wszyscy uczniowie opuścili budynek;
- 2) zabezpiecza teren katastrofy;
- 3) zbiera informacje o osobach, które pozostały w budynku;
- 4) poszkodowanym udziela pomocy medycznej;
- 5) współpracuje z wyspecjalizowanymi służbami ratowniczymi.

Po przybyciu do obiektu służb ratowniczych dyrektor kierujący dotychczas akcją ratowniczą przekazuje wszystkie informacje dotyczące zdarzenia, także plan sytuacyjny obiektu kierującemu służbami ratowniczymi

Najbardziej prawdopodobnymi zdarzeniami jakie mogą wystąpić w szkołach, powodującymi katastrofy budowlane, są: wybuch gazu i tąpnięcia.

umer alarmowy	Służba ustawowo powołana do niesienia pomocy
112	Centrum Powiadamiania Ratunkowego jako ogólnoeuropejski numer alarmowy
986	Straż Miejska (tam, gdzie jest powołana)
987	numer informacyjno – koordynacyjny na potrzeby centrum zarządzania kryzysowego
988	Telefon Zaufania
991	Pogotowie Energetyczne
992	Pogotowie Gazowe
993	Pogotowie Ciepłownicze
994	Pogotowie Wodociągów i Kanalizacji
995	Komendant Główny Policji – system Child Alert
996	Centrum Antyterrorystyczne – Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
997	Policja
998	Państwowa Staż Pożarna
999	Pogotowie Ratunkowe
(61) 854-11-54	Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego
(61) 854-48-00	Wielkopolska Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna